

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษา การให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ในเรื่องของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก รวมถึงการศึกษาถึงการวิเคราะห์ตนเองของผู้หญิงภายหลังจากการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ว่าจะมีผลต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งปากมดลูกอย่างไร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีวิทยาในแนวสตรีนิยม (Feminist Methodology) ที่ทำการศึกษาจากประสบการณ์ของผู้หญิง (Women's Life stories) เพื่อแสดงเจตจำนงการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก โดยเคารพถึงความแตกต่างของประสบการณ์ในแต่ละบุคคล งานวิจัยชิ้นนี้จึงเหมาะสมที่จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ของผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก

ด้วยเหตุผลที่วางงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้หญิงและชีวิตของคนซึ่งเป็นเรื่องราวที่ละเอียดอ่อน โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางอารมณ์และความรู้สึก ที่ไม่สามารถให้ข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามในระยะเวลานั้นได้ ฉะนั้นจึงต้องใช้หลายๆ วิธีในการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการเล่าเรื่อง (Narratives)²⁸ ในลักษณะของอัตชีวประวัติ (Autobiography) เนื่องจากระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวได้เปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงเลือกพื้นที่เพื่อต่อรอง และ

²⁸ จากเรื่อง Origins ใน Interpreting Women's Live ของขบวนการสร้างรูปแบบของตน (Transformation) ของตัวตน เริ่มจากมีที่ทางที่มา (Coming out) เพื่อที่จะปลดปล่อย ตัวเองไปพร้อมกันกับการดำเนินเรื่องเล่าแบบอย่างรู้สำนึกตน (Consciousness Feminist) ผู้หญิงต้องสร้างพื้นที่ในการต่อสู้เพื่อช่วงชิงวาทกรรมเรื่องเล่าแบบใช้เรื่องเล่าเป็นพื้นที่ในการต่อสู้ (Narrative as a site of politic struggle) และมีความเป็นผู้กระทำ (Agency) ในตัวเอง แบบเลือกเสนอประสบการณ์ โดยเข้าถึงความจริงโดยผ่านวาทกรรมการเขียนที่ไม่ถูกครอบงำ ดังนั้น เรื่องเล่าเป็นการเปิดพื้นที่ของการต่อสู้ที่มีการสร้างความเป็นหนึ่งและความเป็นอื่น (อ้างถึงใน กฤติกา โภคากร , 2548 , น.111)

เปิดเสียงทุกเสียงได้เล่าเรื่องราวประสบการณ์ชีวิต ขึ้นมาต่อรองตนเอง อยู่ร่วมกับโรคที่เป็นอยู่ และยังถ่ายทอดความเป็นไปของชีวิต อีกทั้งยังเหมาะสมในการใช้ทำความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความหมายทางวัฒนธรรม ที่เป็นไปในรูปแบบเชิงนามธรรม ซึ่งเป็นความยากลำบากที่จะได้รับคำตอบด้วยการใช้แบบสอบถาม

ในการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ชีวิตส่วนตัวของบุคคล ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth interview) ของผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก การวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้สนใจเฉพาะคำถามที่ว่า วิธีการรักษาแบบการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ในเรื่องการฝึกสติและสมาธิ มีผลต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งปากมดลูกอย่างไร ดังนั้น คำว่า “ผล” ในคำถามการวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง ผลที่ผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกได้ทำการวิเคราะห์ตนเอง ไม่ใช่ผลในเชิงพยาธิสภาพ (โรคมะเร็งหายช้า หรือหายเร็ว) ของโรคมะเร็งปากมดลูก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังตั้งคำถามต่อไปอีก ถึงผลที่ผู้หญิงได้ทำการวิเคราะห์ตนเอง จากการเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งปากมดลูกว่าผู้หญิงวิเคราะห์อย่างไร กับความรู้ด้วยสมาธิ กรณฐาน เช่น ความรู้ที่ใช้ธรรมเนียมปฏิบัติ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กรณฐาน หรือ สมาธิ (กรณฐาน หรือ สมาธิ เป็นวาทกรรมชุดเก่าว่าด้วยความรู้ที่ผู้หญิงถูกกดทับด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน) ซึ่งเป็นการเผยให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่ซ่อนอยู่ในวาทกรรมที่ผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกได้รับผลในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การต่อสู้กับชุดวาทกรรมชุดใหม่ว่าด้วยความรู้ที่ผู้หญิงได้รับ (การที่ผู้หญิงเชื่อในวาทกรรมชุดใหม่) หรือได้รับความครอบงำจากวาทกรรมชุดเก่าว่าด้วยความรู้ที่ถูกกดทับด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิพากษ์กระบวนการพัฒนาที่มาจากมุมมองสตรีนิยม โดยแบ่งวิธีการศึกษาการศึกษาอยู่ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Survey)
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth interview)
3. การเล่าเรื่องประสบการณ์ของผู้หญิง (Women's Life History)

1. ขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Survey)

เป็นการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเชิงทุติยภูมิ เช่น หนังสือสุขภาพทางเลือกหนังสือการแพทย์องค์รวมแนวพุทธ และสัมมาสมาธิและสมาธิแบบพุทธ ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) รายงานผลการวิจัย และเอกสารต่างๆ ทั้ง

ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นิตยสาร รวมตลอดไปถึงข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายระหว่างประเทศ หรืออินเทอร์เน็ต (Internet network) เป็นต้น

โดยการคัดเลือกข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิต (experience) เพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองการทำงานของอำนาจ ในสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ (Patriarchal society) ผ่านการปฏิบัติการทางวาทกรรมเกี่ยวกับร่างกายภายใต้อำนาจของผู้เชี่ยวชาญ(หมอ) ของผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกว่า ผู้หญิงถูกกระทำอย่างไร ทั้งนี้แนวคิดประสบการณ์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความรู้ของผู้หญิงที่เปลี่ยนสถานะจากการเป็น “ผู้ถูกกระทำ” (Object) มาสู่การเป็น “ผู้กระทำ” (Agency) หรือ “องค์ประธาน” (Subject) ของความรู้ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนอันสำคัญภายในแนวคิดทฤษฎี และวิธีวิทยาในแนวสตรีนิยม และใช้แนวคิดประสบการณ์เป็นแนวทางในการตั้งคำถามสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพยายามอธิบายแนวคิดเรื่อง ประสบการณ์ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยเปิดพื้นที่ในการศึกษาที่ทำให้ความสำคัญกับชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงเป็นจุดศูนย์กลางในการศึกษาโดยเฉพาะสิ่งที่เรียกว่า วิธีวิทยาในแนวสตรีนิยม (Feminist methodology) ในหนังสือ Daughter of Development ²⁹ ก็คือ มุมมองที่ใช้วิพากษ์กระบวนการพัฒนาที่มาจากมุมมองในแบบสตรีนิยม โดยนำวิธีวิทยาในแนวสตรีนิยมที่มีคุณค่าและความสำคัญกับประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงในฐานะพื้นที่ในการต่อสู้มาวิพากษ์วาทกรรม “การพัฒนา” ที่ถูกส่งผ่านจากโลกที่หนึ่ง โดยใช้กลวิธีการตีความหมายใหม่ให้กับประสบการณ์ของแม่ ขึ้นมาท้าทายการสร้างภาพเหมารวม และสร้างภาพตายตัวทางวิชาการแก่ “ผู้หญิงโลกที่สาม” ด้วยมุมมองการศึกษาที่กำหนดให้ผู้หญิงโลกที่สามเป็นเพียง “วัตถุ” ของการศึกษาโดยนักสตรีนิยมตะวันตก ที่ยึดแนวคิดตะวันตกเป็นแม่แบบในการสร้างความรู้

ดังนั้นการนำเสนอประสบการณ์ของผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาจึงนับเป็นปรากฏการณ์ใหม่มากในการศึกษาความรู้ ผู้หญิงในสังคมไทย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่อง ประสบการณ์ มาวิเคราะห์และอธิบายวิธีวิทยาในแนวสตรีนิยมหรือการตั้งคำถามต่อองค์ความรู้ที่เรียกว่า “สตรีศึกษา” ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์

²⁹ Daughter of Development : The Story of Women and Changing Environment in Thailand เขียนโดยสินีท์ ลิทธิรักษ์ ตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2539,อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราชม,2550, น.16

ผู้หญิงเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษา ที่ให้ผู้หญิงเป็นองค์ประธาน (Subject) หรือ ผู้กระทำ (Agency) ของการเล่าเรื่องและเป็นจุดศูนย์กลางในการศึกษาวิจัยในแนวสตรีนิยม อันถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ได้ขาดหายไปจากแวดวงวิชาการสตรีศึกษาอย่างแท้จริง

แนวคิดเรื่องประสบการณ์ มีความสำคัญต่อการสร้างความรู้ของผู้หญิงที่เปลี่ยนสถานะจากการเป็น “ผู้ถูกกระทำ” (Object) มาสู่การเป็น “ผู้กระทำ” (Agency) หรือ “องค์ประธาน” (Subject) หมายถึง ผู้ที่เป็นเจ้าของประสบการณ์ ความเป็นผู้หญิง ผู้ชาย ชนชั้น ของความรู้ ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนอันสำคัญภายในแนวคิดทฤษฎี และวิธีวิทยาในแนวสตรีนิยม

การสร้างความรู้ที่มาจากประสบการณ์ของผู้หญิงมีนัยยะสำคัญต่อการทำความเข้าใจต่อแนวคิดสตรีนิยมในฐานะขององค์ความรู้ ซึ่งวัตถุดิบของความรู้ ก็คือ ประสบการณ์ของผู้หญิง แต่ทั้งนี้ทิศทางการสร้างความรู้ที่มาจากประสบการณ์ของผู้หญิงก็ยังคลุมเครือและไม่ชัดเจนว่ามีกระบวนการเช่นใด โดยเฉพาะการแสดงให้เห็นสายธารความคิดที่อยู่เบื้องหลังการสร้างความรู้ที่มาจากประสบการณ์ผู้หญิงที่มีพัฒนาการในเชิงความคิดทฤษฎีในการสถาปนาความเป็นศาสตร์ (Disciplinary) ที่มีวิธีแสวงหาความรู้ของตัวเองขึ้นมา ซึ่งเต็มไปด้วยการแข่งขันโต้แย้งระหว่างความรู้ที่ถูกสถาปนาขึ้นมาก่อนหน้านี้อย่างช้านาน (นภาพร ณะพานนท์, “เอกสารประกอบการวิจัย สต.603 ระเบียบวิธีวิจัยในแนวสตรีนิยมหลักสูตรสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,” 2544 .(อัดสำเนา) ,อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราชม, 2550, น.22 - 23)

วิธีวิทยาในแนวสตรีนิยม (Feminist Methodology) เป็นสิ่งที่ยังไม่มีการตระหนักถึงมากในประวัติศาสตร์การสร้างความรู้ที่ผ่านมา หรือไม่ก็ยังเป็นความเข้าใจที่มีความคลุมเครือของผู้หญิง นักทฤษฎีสตรีนิยมได้อ้างถึงคำ (Term) ที่หลากหลายในการพูดถึงวิถีของการสร้างความรู้ของผู้หญิง ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแปลกแยกจากทฤษฎีความรู้ทั่วไปแบบเดิมที่มีธรรมเนียมปฏิบัติในการมอง “ความเป็นความรู้” และเกณฑ์ทั่วไปที่แยกขาดจากบริบทในการผลิตความรู้ที่นั่นขึ้นมาอีกทั้งยังมองว่าเป็นความรู้เดิมเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างอิสระ รอการค้นพบ และอยู่นอกตัวเรา อีกทั้งในกระบวนการค้นพบหรือการศึกษานั้นก็ต้องไม่มีอคติเจือปน โดยเชื่อว่า ความรู้ที่เกี่ยวกับความจริงจะต้องพิสูจน์ได้หากใช้วิธีการที่ถูกต้อง โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์อ้างอิงได้ อีกทั้งยังเชื่อว่าตัวผู้ศึกษาเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันในกระบวนการสร้างความรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้คำถามจำนวนมากถูกละเลย แต่เมื่อเกิดแนวคิดสตรีนิยมขึ้นมา คำถามที่ถูกซ่อนเร้นเหล่านั้นก็ได้ถูกนำมาถาม นั่นคือ คำถามที่ว่า “ความรู้ถูกสร้างโดยใคร ถูกสร้างขึ้นอย่างไร และเมื่อถูกสร้างขึ้นแล้วความรู้นั้นถูกทำให้กระจายออกไปในสังคมด้วยกระบวนการเช่นใด” เมื่อสตรีนิยมถามว่าอะไรคือความจริงก็เท่ากับว่าเป็นการปฏิเสธความจริงที่ดำรงอยู่ในโลกนี้ และเมื่อเชื่อว่าความรู้ถูกสร้างขึ้นมา

เราจึงไม่สามารถแยกตัวตนของผู้สร้างความรู้กับความรู้ออกจากกันได้ ดังนั้นความรู้ที่ได้จากกระบวนการเช่นนี้จึงปราศจากความเป็นกลาง เต็มไปด้วยอคติของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นที่มีอำนาจครอบงำความรู้ในสังคมนี้ (นภาพร หะวานนท์, "เอกสารประกอบการวิจัย สด.603 ระเบียบวิธีวิจัยในแนวสตรีนิยม หลักสูตรสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์," 2544. (อัดสำเนา), อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราช, 2550, น.23-24)

จากการให้ความสำคัญกับวิธีวิทยา จะเป็นสิ่งที่ทำให้เราตั้งคำถามต่อความรู้ความจริงและพาเราออกไปจากสิ่งที่คุ้นชินและคุ้นเคยกับความเชื่อในเรื่องความเป็นธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ของสิ่งต่างๆ รายรอบตัวเรา (เป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้นและยอมรับมัน) นำไปสู่การทำลายตัวเองและสังคมรอบข้าง ทำให้เรากล้าที่จะตั้งคำถามถึงความเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นในการสร้างความรู้ที่ผ่านมาที่กีดกันให้ผู้หญิงออกไปอยู่รอบนอกหรือความเป็นธรรมชาติอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม นี่คือการเริ่มต้นของการก่อรูปของความคิดแบบสตรีนิยม ที่การได้มาซึ่งความรู้ที่นั่นแล้วแต่มาจากการต่อสู้ เปิดโปงอคติต่างๆ ในระบบสังคมแบบชายเป็นใหญ่พร้อมกับสร้างความรู้แบบผู้หญิงขึ้นมา และในที่สุดก็จะกลายเป็นทฤษฎีที่เป็นมุมมองที่มาจากชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิง โดยไม่ต้องพึ่งพิงหรือเติมเต็มทางทฤษฎีอื่นๆ เช่น สตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminist Theory) สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxism Feminist Theory) เป็นต้น ซึ่งล้วนพยายามอธิบายการละเลยประเด็นผู้หญิงบนรากฐานความคิดกระแสหลักในแบบเดิมเพียงแต่เพิ่ม (add) ผู้หญิงเข้าไปเท่านั้น ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นแค่ส่วนเติมเต็มทางทฤษฎี ไม่ใช่เจ้าของทฤษฎีโดยตรง อันนำไปสู่ปัญหาการต่อสู้ทางการเมืองหรือปัญหาในเชิงทฤษฎีที่ไม่เพียงพอต่อการอธิบายชีวิตของผู้หญิง ในสังคมที่เต็มไปด้วยพลวัตที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งทำให้ที่ผ่านมาสตรีนิยมถูกมองเป็นเพียงทฤษฎีเชิงวิพากษ์ (Critical theory) ที่ไม่มีทฤษฎีและเครื่องมือเป็นของตนเอง (นภาพร หะวานนท์, "เอกสารประกอบการวิจัย สด.603 ระเบียบวิธีวิจัยในแนวสตรีนิยม หลักสูตรสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์," 2544. (อัดสำเนา), อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราช, 2550, น.24)

ประสบการณ์ (Experience) เป็นการยืนยันถึงประสบการณ์ผู้หญิง (female experience) ในการเป็นแหล่งพื้นฐานสำหรับการผลิตงานวิจัยหรือแนวคิดสตรีนิยมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการเป็นวัตถุดิบในการสร้างความรู้ของผู้หญิง โดย โจน ดับบลิว สก็อต (Joan W. Scott) ในหนังสือ 'The Evident of Experience' in Feminist Approaches to Theory and Methodology, 1999, pp.79-96 ได้ทำทฤษฎีการศึกษาประวัติศาสตร์ในแบบเดิมในการนำข้อมูลประสบการณ์มาเป็นพยานหลักฐาน (evident) ทางประวัติศาสตร์ในการผลิตความรู้

ของผู้หญิง สก็อตมองว่าประวัติศาสตร์กระแสหลักที่ผ่านมาไม่เคยถูกตรวจสอบหรือตั้งคำถาม โดยเฉพาะการตั้งคำถามกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เพราะถูกมองว่าข้อมูลที่ถูกค้นพบทางประวัติศาสตร์เป็นข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมาอยู่แล้ว ยิ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประสบการณ์โดยตรงของบุคคลแล้วยิ่งถูกมองว่าเป็นข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริง เพราะเชื่อว่าเมื่อบุคคลเป็นเจ้าของประสบการณ์ บุคคลนั้นย่อมสะท้อนประสบการณ์ที่ตัวเองเผชิญออกมาอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ตัวตนระหว่างนักประวัติศาสตร์กับข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เขาค้นพบที่มาจากประสบการณ์โดยตรงของเขาไม่ถูกตั้งคำถามต่ออคติ ความเป็นกลาง หรือการมีอคติเจือปน ในการตีความของนักประวัติศาสตร์ต่อข้อมูลที่เกิดขึ้น ทั้งหมดนี้ต่างก็ถูกรองรับบนฐานการศึกษาประวัติศาสตร์กระแสหลัก ที่เป็นเส้นตรงและต่อเนื่อง ประวัติศาสตร์จึงถูกรับรู้ว่าจริง เป็นความจริง ข้อมูลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริง ทำให้มองไม่เห็น “ความเป็นการเมืองของประสบการณ์” ในการนำมาเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หรือนำมาผลิตเป็นความรู้ และไม่เกิดการตั้งคำถามที่ว่า ประสบการณ์ถูกประกอบสร้างอย่างไร (John W.Scott ,pp. 79-96 ,อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราชม,ผู้แปลและเรียบเรียง,2550,น.26)

พูดอีกทางหนึ่งคือ ข้อมูลประสบการณ์ที่เป็นอยู่ที่ถูกรับรู้โดยการมองเห็นหรือมาจากทางใดก็ตามนั้น มิได้นำเสนอการโต้แย้งแข่งขันทางอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังการประกอบสร้างประสบการณ์ขึ้นมา เราต้องชี้ให้เห็นอุดมการณ์ที่ซ่อนอยู่ ไม่ใช่ชี้ให้เห็นแต่ความแตกต่างที่เกิดขึ้น ไม่ใช่ชี้ให้เห็นเพียงการถูกกดทับก็จบเพียงเท่านั้น และในประวัติศาสตร์เพศสภาพ (gender) ที่เกิดขึ้น ก็ไม่ใช่ชี้ให้เห็นแค่นี้ การรักต่างเพศ(heterosexuality)การรักเพศเดียวกัน(homosexuality) หรือการถูกกดทับของ พวกรักเพศเดียวกัน แต่ต้องชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์/กระบวนทัศน์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการจัดประเภท (homo/hetero, man/women, black/white) ที่ตายตัว (Fix) เหล่านี้ด้วย นั่นคือการชี้ให้เห็นถึงอำนาจที่อยู่เบื้องหลังสิ่งที่เรามองไม่เห็นสิ่งเหล่านี้ ดังนั้นที่เราต้องให้ความสำคัญก็คือ กระบวนการการประกอบสร้างทางประวัติศาสตร์ของมัน เพื่อชี้ให้เห็นถึงการประกอบสร้างความหมายเหล่านี้ ที่มีความลื่นไหลไปมาและมีการต่อสู้ทางอุดมการณ์ตลอดเวลา และองค์ประธานของสิ่งเหล่านี้ก็ไม่ใช่องค์ประธานที่เป็นเอกภาพ แต่มีความลื่นไหลไปมา และต่อรองกับการสร้างความหมายตลอดเวลา (John W. Scott , pp. 79-96, อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราชม,ผู้แปลและเรียบเรียง,2550,น.26-27)

ดังนั้นสิ่งที่สก็อตชี้ชวนให้เห็นเพื่อหนีจากข้อจำกัดการศึกษาประสบการณ์ในแบบเดิม โดยใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่ (post-modernism) และหลังโครงสร้างนิยม (post-structuralism) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความหมายให้แก่ประสบการณ์ โดยการอ่านวิเคราะห์ คัดสรร การ

สร้างความหมายแก่ประสบการณ์ จึงถือเป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งกระบวนการนี้เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเป็นเรื่องการต่อรองระหว่างสังคมกับปัจเจก (John W.Scott ,pp. 79-96 , อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราชม,ผู้แปลและเรียบเรียง,2550,น.27)

ส่วนนักสตรีนิยมโลกที่สามอย่างโมฮันตี (Chandra Talpade Mohanty) ในบทความ “Under Western eyes” กล่าวไว้ในสายตาของสตรีนิยมตะวันตกและสตรีนิมนอกตะวันตกที่มีอิทธิพลทางสังคมมองว่า “สตรีโลกที่สาม” เป็นสัญญาณแห่งความด้อยโอกาส และการตกเป็นเหยื่อตลอดกาล การไร้ความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเอง และการขาดเจตจำนงแห่งการต่อสู้ใดๆ

นักสตรีนิยมโลกที่สามอย่างโมฮันตี³⁰ เสนอว่า ในการศึกษาประสบการณ์นั้นไม่ได้เอาปฏิบัติการทางวาทกรรมมาแทนที่อัตวิสัย แต่เธอพยายามคิดว่าจะทำอย่างไรให้ผู้มีประสบการณ์สามารถเสริมกำลัง(empowerment)ของตัวเองโดยการใช้ภาษาและเป็นผู้ผลิตความรู้ โมฮันตียังได้วางตำแหน่งแห่งที่วาทกรรมทั้งหมดไว้ภายในการวิเคราะห์บริบทการเมือง เศรษฐกิจของโลก มองความสัมพันธ์ระหว่างการเขียนประสบการณ์ (experience writing) การดิ้นรนของสตรีนิยม (feminist struggle) ซึ่งจะเป็นการจุดประกายให้เราอ่านความสลับซับซ้อนของประวัติศาสตร์ของคนกลุ่มน้อยในทางที่จะทำให้เราเห็นถึงการแทรกแซงของวาทกรรมที่ครอบงำเราและทำลายภาพจินตนาการทางประวัติศาสตร์ของเรา นำไปสู่จิตสำนึกของการเมืองร่วมกันที่จะปลดปล่อยจากการครอบงำเหล่านี้ (Mohanty, Chandra Talpade , 1987, pp. 30-44 ; อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราชม,2550,น.27)

นอกจากนี้ โมฮันตี ยังให้ความสำคัญกับบริบทของปัจเจกในการต่อสู้ที่จะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกร่วมทางการเมือง เพราะประสบการณ์บุคคลเป็นพื้นฐานของการต่อสู้ สามารถทำให้ขยายจิตสำนึกทางการเมืองร่วมกันได้ ความรู้และจิตสำนึกทางการเมืองไม่ได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ แต่มันก่อรูปมาจากการเป็นผู้ถูกกดขี่ การดิ้นรนต่อสู้ การต่อต้านค่านิยมของสังคม ประสบการณ์จึงไม่ใช่เพียงการรายงานของจิตสำนึกที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แต่มาจากความทรงจำร่วมอันเจ็บปวด เธอตีความประสบการณ์เข้าไปอยู่ในบริบททางการเมือง ประสบการณ์-ความเป็นตัวตน-อัตลักษณ์ (experience - subjecthood –identity) นำไปสู่การดิ้นรนต่อต้าน และการเขียนก็เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดการถกเถียงสาธารณะกำจัดการครอบงำทางอุดมการณ์ที่

³⁰ Mohanty, Chand ra Talpade 1987 . “Feminist Encounters: Locating the politics of experience”, pp.30-44

ถูกค้ำยันโดยลำดับชั้นที่ไม่เท่าเทียมในสังคมด้วย (Mohanty, Chandra Talpade, 1987, pp.30-44, อ้างถึงใน ทวีลักษณ์ พลราช, 2550, น.27)

ดังนั้นแม้การศึกษาประสบการณ์ตามแบบแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม (Poststructuralism) จะทำให้เราข้ามพ้นการศึกษาประสบการณ์ที่เป็นสาระัตถะนิยม (Essentialism) ในแบบเดิม โดยศึกษาผ่านการวิเคราะห์ประสบการณ์ในแง่วาทกรรม อีกทั้งยังทำให้เราเห็นถึงประสบการณ์ผู้หญิงที่แตกต่างหลากหลายในการเป็นวัตถุของการผลิตความรู้ แต่ในทางกลับกันก็ได้จำกัดประสบการณ์ของผู้หญิงไว้แต่เพียงในตัวตน (text) ที่เป็นเพียงภาพแสดงแทนการดำรงอยู่ของผู้หญิงที่มีชีวิตจิตใจและดิ้นรนต่อสู้ ซึ่งมีผลสำคัญต่อนัยยะทางการเมืองของการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการผลิตความรู้ที่มาจากประสบการณ์ของผู้หญิงด้วย (ทวีลักษณ์ พลราช, 2550, น.27-28) รวมทั้งต้องอาศัยการศึกษาและการทำความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง โดยมีรายละเอียดในการศึกษาดังต่อไปนี้

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth interview)

เนื่องจากหัวข้อในการวิจัยเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงและชีวิตของคนซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายมิติไม่ว่าจะเป็นความเชื่อที่เป็นมาตรฐานกระแสหลัก วัฒนธรรม ลักษณะของอำนาจการแสวงหา เทคนิคในการต่อรอง การสร้างคุณค่า ความหมายของการแสดงออก ดังนั้นผู้วิจัยจะให้ความยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยในฐานะเป็น “คนใน” ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง จึงเริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลก่อน ด้วยการแนะนำตัวว่าเป็นผู้ป่วยซึ่งมารักษาตัวที่วัดคำประมง เพื่อสร้างความคุ้นเคย แล้วบอกจริยธรรมของการวิจัยครั้งนี้ และในเรื่องของเวลาในการสอบถามข้อมูลแต่ละครั้งนั้น ผู้วิจัยต้องปรับเวลาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เช่น การไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ณ สถานที่ดั้นยาสมุนไพร เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลอยู่ในสถานการณ์ที่เร่งรีบ จึงต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์จากปกติ 60 นาที ลดลงเหลือ 30 นาที เพื่อความสะดวก และการเดินทางกลับไปพักผ่อนของผู้ให้ข้อมูล เป็นต้น ถ้ามีความจำเป็นต้องข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องการสัมภาษณ์ก็จะติดต่อผู้ให้ข้อมูลโดยเดินทางมาพบผู้ให้ข้อมูลอีก 2-3 ครั้ง ที่บ้านพัก หรือตามสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกในการสัมภาษณ์ และเพื่อให้ข้อมูลตรงตามหัวข้อให้มากที่สุด และเป็นข้อมูลในเชิงลึกด้วย

3. การเล่าเรื่องประสบการณ์ของผู้หญิง (Women's Life History)

การเก็บข้อมูลในขั้นตอนนี้ต่อเนื่องมาจากการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลให้ความไว้วางใจแก่ผู้วิจัยในระดับหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิควิธีบันทึกการบรรยายหรือการเล่าเรื่อง (Narrative) ส่วนตัวของบุคคล ในลักษณะของ อัตชีวประวัติ (Autobiography) เกี่ยวกับการประสบการณ์ชีวิตการเป็นมะเร็งปากมดลูก และการฝึกสติ สมาธิ ซึ่งการบันทึกผู้ให้ข้อมูลบางรายอาจมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่จะให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงแทนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทั้งนี้ผู้วิจัยจะยึดถือเอาความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง (กรณีศึกษา) ที่ศึกษาเป็นผู้หญิงที่ใช้วิธีการเลือกรักษาสุขภาพของตนเองแบบการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้าย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เลือก (Social setting) ในการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพิจารณาจากเกณฑ์ความเป็นไปได้และความเหมาะสม (เป็นผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้าย ด้วยการลงทะเบียนเป็นผู้ป่วยที่มารักษาตัวที่วัดคำประมง 7 วันขึ้นไป) โดยที่กลุ่มเป็นตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 8 ราย เป็นผู้ให้การรักษากับผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก 3 ราย และ ญาติผู้ป่วยที่ให้การดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ตลอดระยะเวลาการเจ็บป่วย 1 ราย รวมกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 ราย

วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ทำการการศึกษา

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการการศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยได้กำหนดคุณสมบัติและเหตุผลที่คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ทำการการศึกษา ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก มีคุณสมบัติ คือ

1. เป็นผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก และเป็นมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้าย เหตุผลที่คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ เพราะ เนื่องจากโรคมะเร็งปากมดลูกเป็นมะเร็งที่พบบ่อย เป็นอันดับ 1 และผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้หญิงและเคยป่วยมะเร็งต่อมทอนซิล เคยผ่านประสบการณ์ความ

เจ็บปวดทรมาน และเล็งเห็นถึงความสำคัญต่อผู้ป่วยมะเร็ง เพื่อให้ผู้ป่วยมีกำลังใจในการต่อสู้โรคร้ายด้วยดี ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยชิ้นนี้ใช้เป็นแนวทางในการป้องกันสำหรับผู้ที่ไม่เคยป่วยเป็นมะเร็ง และได้ศึกษาค้นคว้าวิธีป้องกันโรคมะเร็งปากมดลูกได้อย่างชัดเจน และอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การคัดเลือกผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้าย เพราะ เนื่องจาก เป็นการช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้ายด้านจิตวิญญาณ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมกับความตายที่จะมาถึง และได้กล่าวคำอำลา

2. เป็นผู้ป่วยหญิงที่รักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ(สมาธิบำบัด) สถานอภิบาลผู้ป่วยระยะพักฟื้น ณ อโรคยศาล วัดคำประมง อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร ซึ่งมารักษาตัวตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป โดยเริ่มนับจากวันสัมภาษณ์ เดือน มกราคม 2550 (ซึ่งบุคคลแต่ละบุคคลมีพื้นฐานของการปฏิบัติธรรมที่แตกต่างกันออกไป แล้วแต่พื้นฐานทางครอบครัว สังคม และวัฒนธรรมพื้นถิ่นนั้นๆ เช่น ผู้คนแถบภาคอีสาน ส่วนใหญ่มีพื้นที่เมืองแห่งธรรมะ อโรคยศาล ยุคสมัยขอมโบราณ ทำให้การรับรู้พื้นฐานของการฝึกสติ สมาธิ จึงรับรู้ได้เร็ว แม้เวลาที่มารักษาตัวที่วัดคำประมงในระยะสั้นก็ตาม) รวมกลุ่มตัวอย่างที่ 1 จำนวน 8 ราย

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ให้การรักษากับผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก ตามข้อ 2 เช่น เจ้าอาวาสและผู้ฝึกสอนสมาธิ จำนวน 3 ราย

กลุ่มที่ 3 เป็นญาติผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกที่ให้การดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ตลอดระยะเวลาการเจ็บป่วย จำนวน 1 ราย รวมกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา 3 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 12 ราย

เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก และเป็นผู้ที่ใช้การแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ในการดูแลสุขภาพ เป็นมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้าย จะเป็นการทำให้ได้ข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ที่หลากหลาย ครอบคลุมในเรื่องที่ต้องการจะศึกษาได้มากที่สุด ทำให้มองเป็นภาพโดยรวมของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก ที่ใช้วิธีการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ในการให้ความหมายของความตายในฐานะเป็นขบวนการ เพื่อการเตรียมตัวตายได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุผลที่ว่า การที่จะบอกว่าผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก ระยะสุดท้ายนั้นใช้วิธีการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) มาให้ความหมายความตายที่เป็นขบวนการเพื่อ

เตรียมตัวตายนั้น ถูกต้องแค่ไหนเป็น เป็นสิ่งที่กำหนดได้ยาก การนำเอาระยะการเจ็บป่วยของโรคมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้ายมากำหนดกลุ่มตัวอย่าง จะทำให้หากลุ่มตัวอย่างง่ายขึ้น

ดังนั้นจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าสามารถให้ข้อมูลตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษามากที่สุด จึงต้องใช้การสังเกต และการศึกษาทำความเข้าใจตัวของผู้ให้ข้อมูลเอาไว้ก่อนให้มากที่สุดประกอบการสัมภาษณ์ในกรณีที่ไม่รู้จักตัวของผู้ให้ข้อมูลมาก่อนเลย จำเป็นต้องใช้วิธีถามสิ่งที่ประเด็นหลักๆ ซ้ำเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นจริงมากที่สุด ซึ่งการศึกษาผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งในกลุ่มการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ด้วยทำให้สามารถเลือกได้ว่าควรจะสัมภาษณ์ใครเป็นกลุ่มตัวอย่าง หรือกลุ่มตัวอย่างบางคนก็มาจากการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลหลังจากผู้วิจัยได้ขอคำแนะนำว่าควรเลือกใครให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ

พื้นที่ที่ทำการศึกษา/เหตุผลในการเลือก

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มสถานอภิบาลพักฟื้นผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งปากมดลูก ณ อโรคยศาล วัดคำประมง อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร และที่อื่นๆ เหตุผลในการเลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพราะ อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร เป็นสถานที่บำบัดรักษาโรคมะเร็งโดยเฉพาะ อีกทั้งมีการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่มาทำการรักษาภายหลังจากการกลับไปใช้ชีวิตประจำวันได้ตามปกติ และวัดคำประมงยังเป็นศูนย์สมาธิบำบัดต้นแบบที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกให้การรับรอง รวมถึงความพร้อมของสถานที่และผู้ให้ข้อมูลในการเข้าร่วมการศึกษาคั้งนี้อย่างเต็มที่ โดยใช้ทางสายเอกในพุทธศาสนา คือ สติปัฏฐาน 4 ในการเลือกวิธีการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) เช่น การสวดมนต์ นั่งสมาธิ และเดินจงกรม ควบคู่กับการใช้ดนตรีบำบัด และธรรมชาติบำบัด เป็นต้น และกลุ่มบุคคลผู้ป่วยหญิงที่เป็นโรคมะเร็งปากมดลูก

กระบวนการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล

เนื่องจากประเด็นการศึกษาคั้งนี้ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก ที่ใช้วิธีการแพทย์แผนพุทธ (สมาธิบำบัด) มาดูแลตนเอง ดังนั้นการค้นหากลุ่มตัวอย่างอาจเป็นไปได้ยาก เพราะผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งปากมดลูกส่วนใหญ่ที่มาทำการรักษาด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) จะเป็นการรักษาในระยะสุดท้าย ซึ่งบางรายไม่มีอาการตอบสนองต่อ

การรับรู้ในเรื่องต่างๆ ประกอบกับผู้ป่วยในระยะสุดท้ายมีความรู้สึกที่อ่อนไหวมาก (Sensitive) เกี่ยวกับเรื่องของจิตใจ ผู้วิจัยจึงต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก

ในการศึกษาวิจัยนั้นผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการวิจัย ผู้วิจัยต้องพยายามรับผิดชอบต่อผู้ให้ข้อมูลโดยยึดถือจรรยาบรรณแห่งการทำวิจัยเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยนั้น ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของตนให้ผู้วิจัยโดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อใจและไว้วางใจระหว่างกัน การนำเสนอข้อมูลที่มีรากฐานมาจากความเป็นจริงนั้น ผู้ให้ข้อมูลอาจมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับ ความอาย หรือไม่ต้องการให้ใครรู้เรื่องราวที่ถูกนำเสนอในงานวิจัยที่เป็นข้อมูลของเขา ผู้วิจัยจึงให้ความมั่นใจแก่ผู้ให้ข้อมูลว่าจะรักษาความจริงอันเป็นเรื่องส่วนตัวเขาให้เป็นความลับ การเสนอข้อมูลจะปกปิดชื่อจริง โดยใช้เป็น “ชื่อสมมติ”

การเก็บข้อมูลในการศึกษารั้งนี้เป็นการใช้หลายๆ วิธีรวมกัน กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการใช้วิธี Narrative นั่นคือการให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าประสบการณ์ในการเป็นมะเร็งปากมดลูก ในการฝึกสติ สมาธิ เล่าไปพร้อมๆ กับการสังเกตโดยใช้วิธี Dialogic คือมีการพูดและฟัง มีการแลกเปลี่ยนคำถามและมองผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ร่วมวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาในเรื่อง การเลือกวิธีการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ที่ศึกษาในกลุ่มของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูกนั้น เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางอารมณ์ ความรู้สึกที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อน ฉะนั้น การใช้ระเบียบวิธีวิทยาแนวสตรีนิยม (Feminist Methodology) ที่ศึกษาข้อมูลประสบการณ์ของผู้หญิง โดยเปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงได้นำเสนอวิธีคิดและวิธีปฏิบัติในการตอบสนองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเก็บข้อมูลแบบผสมผสานระหว่างการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเริ่มตั้งแต่การสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) สู่การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) ในกลุ่มของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก ทั้งนี้ได้คำนึงถึงหลักจริยธรรมในการเข้าถึงกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นอย่างจริงจังหลังจากที่ผู้วิจัยได้เลือกกรณีศึกษา ที่มีลักษณะตรงกับที่ต้องการจะศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

การสังเกต (Observations)

ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยได้เข้าไปร่วมในการฝึกสติ สมาธิร่วมกับผู้ให้ข้อมูล และสังเกตพฤติกรรมที่เป็นคำพูดและไม่ใช้คำพูด (Observation of nonverbal and verbal behaviors) สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ให้ข้อมูล เช่น วิธีการพูด การแสดงสีหน้าท่าทางขณะพูดคุย ซึ่งเป้าหมายของการทำการวิจัยคือต้องการทำความเข้าใจความหมายที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมเหล่านั้น โดยสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือ

ภาษาทางกาย (Body Language) เช่น สีหน้า ท่าทางที่แสดงออก การสบตากับคนอื่น การร้องไห้ การสัมผัส การยืนใกล้หรือห่างจากคู่สนทนา เป็นต้น

ภาษาพูด (Verbal behaviors) ผู้วิจัยได้จับบันทึก “คำสนทนา” ของการให้ความหมายในบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น ซึ่งผู้วิจัยจะให้ความสำคัญแก่ลักษณะของคำพูดและผู้พูด เช่น ใช้คำประเภทใด คำพ้องเสียง ต้องเข้าใจว่าพวกเขาใช้มันในความหมายอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องสังเกตถึงน้ำเสียงในการสนทนา เช่น พูดอย่างสุภาพเป็นกันหรือเป็นทางการ น้ำเสียงมีความสุขไหม พูดโทนเสียงนุ่มๆ หรือเสียงดัง พูดไปเรื่อย ๆ เนือย ๆ หรือไม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญมากในการทำความเข้าใจสิ่งที่เขาพูด (อารยา อินทรวรณนท์, 2547, น.47) การใช้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการที่ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ร่วมนำมาวิเคราะห์ร่วมด้วย

การสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal interview)

การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเล่าเรื่องตัวเองของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการใช้การอัดเทปประกอบ ในการสัมภาษณ์แบบนี้ตัวผู้วิจัยหรือผู้วิเคราะห์ข้อมูลเป็นผู้สัมภาษณ์เอง เนื่องจากว่าทราบว่าตนเองต้องการข้อมูลแบบใด เพื่อวัตถุประสงค์ใด ฉะนั้นจึงตั้งคำถามในขณะที่สัมภาษณ์ได้ โดยอาจจะเตรียมแนวคำถามกว้างๆ มาล่วงหน้า

วิธีการศึกษาเรื่องเล่าเริ่มจากการให้กรณีศึกษาเล่าถึงข้อมูลประวัติส่วนตัวซึ่งเป็นส่วนที่หนึ่ง อายุ ภูมิลำเนา ประวัติการศึกษา ประวัติการสมรส ประวัติการทำงาน มีพี่น้องกี่คน พ่อแม่พี่น้องประกอบอาชีพอะไร ตลอดจนรายได้ ว่าสิ่งใดมีอิทธิพลต่อการการเป็นมะเร็งปากมดลูกของผู้หญิง เป็นต้น

นอกจากนี้ในส่วนที่สอง เรื่องเล่าจะเกี่ยวกับช่วงของขบวนการเผชิญปัญหา โดยให้กรณีศึกษาเล่าถึงระยะการยอมรับรู้ว่าป่วย 3 ระยะ คือ 1. ระยะความรู้สึกครั้งแรกเมื่อรู้ว่าเป็นมะเร็ง 2. การยอมรับสภาพ ว่ามีพฤติกรรมแสวงหาทางเลือกในการรักษาอย่างไรว่าจะยอมรับสภาพกับโรคที่มะเร็งปากมดลูกที่เป็นได้ 3. การปรับตัวให้เข้ากับโรค การใช้ชีวิตของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก และการที่ผู้หญิงให้ความหมายการเตรียมตัวตายอย่างไร

ส่วนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) การสัมภาษณ์แบบนี้หมายถึงการสัมภาษณ์แบบที่ผู้สัมภาษณ์มีจุดสนใจอยู่แล้ว จึงพยายามห็นความสนใจของผู้ให้สัมภาษณ์ให้เข้าสู่จุดที่สนใจ ฉะนั้นผู้วิจัยต้องรู้ก่อนแล้วว่าต้องการข้อมูลอะไร ชนิดใด อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์แบบนี้ผู้วิจัยควรใช้ความระมัดระวังให้มากเพราะการพยายามโยนเข้าหาประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ไม่ควรรวบรัดหรือตัดบท เนื่องจากอาจทำให้ผู้สัมภาษณ์เกิดความรู้สึกไม่สบายใจและไม่อยากจะทำให้ความร่วมมือได้ (อารยา อินทรวรรณ, 2547, น.48)

เทคนิคการการแนะนำตัวของผู้วิจัย (สุรางค์ จันทวานิช, 2543, น.86-87 อ้างถึงใน อารยา อินทรวรรณ, 2547, น.48) คือ

1. บอกว่าผู้สัมภาษณ์เป็นนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา โดยใช้จดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. อธิบายเรื่องและวัตถุประสงค์ในการวิจัย รูปแบบในการสัมภาษณ์จะเป็นรูปแบบการพูดคุยกันโดยการอัดเทป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ซึ่งการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 40 ถึง 60 นาที
3. ชี้แจงให้ผู้สัมภาษณ์ทราบว่าการสัมภาษณ์นี้ถือเป็นความลับ จะไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนั้นจะใช้เป็น “ชื่อสมมุติ” เนื่องจากผู้วิจัยต้องการเฉพาะข้อมูลเท่านั้น
4. ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกว่าการสัมภาษณ์ได้รับการยอมรับ ให้ความมั่นใจแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ว่า ตนสนใจในสิ่งที่เขาคิดและตอบ
5. การวางตัวของผู้สัมภาษณ์ วางตัวเป็นกันเองกับผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น การยิ้ม การจับมือ การทักทายปราศรัยด้วยน้ำเสียงที่ไพเราะน่าฟัง

การจดบันทึก (Field Note)

เป็นเทคนิคที่สำคัญในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากที่ได้ทำการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ มีการจดบันทึกด้วยสมุดบันทึกของผู้วิจัยและใช้เครื่องบันทึกเสียงในการเก็บบันทึก

ข้อมูล ซึ่งในบางกรณีอาจต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และผู้วิจัยใช้วิธีจัดบันทึกแทน ซึ่งในการจัดบันทึกในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ชั้น ขั้นตอนแรกจะจัดบันทึกคร่าวๆ เฉพาะข้อความสั้นๆ ที่สำคัญ เพื่อจะได้มีเวลาสังเกตพฤติกรรมในขณะนั้นอย่างต่อเนื่องและที่สำคัญก็เพื่อต้องการให้การสนทนาเป็นไปอย่างธรรมชาติให้มากที่สุด อีกขั้นตอนหนึ่งการถอดเทปจากการสัมภาษณ์และปรับแต่งข้อมูลที่จัดบันทึกในตอนแรกให้ครบถ้วนมากขึ้น

ข้อคำนึงของจริยธรรม (Ethic consideration)

ข้อคำนึงถึงของจริยธรรมในการทำวิจัย นั่นคือผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ยินยอม และเต็มใจในการให้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุดโดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนและมีการชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจก่อนว่าจะนำข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลไปทำงานวิจัยในเรื่องอะไร สัมภาษณ์ และผู้ให้ข้อมูลสามารถเลือกที่จะตอบหรือไม่ตอบคำถามได้หากเกิดความรู้สึกไม่สบายใจที่จะตอบ รวมไปถึงการรับประกันให้เกิดการได้ประโยชน์ของงานที่จะทำ การแบ่งปัน ความเป็นส่วนตัว และการรักษาความลับ

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

เริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลก่อน แล้วบอกจริยธรรมของการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูล ส่วนเรื่องคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนต้องมีการปรับคำถามให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และตัวของผู้ให้ข้อมูลมากกว่าที่จะเรียงลำดับคำถามในการพูดคุยได้ (สุลินี วรศรีโสทร , 2547, น.40) เช่น เมื่อคุยกับชาวบ้านก็ต้องใช้คำถามพื้นๆ (ภาษาอีสาน) ที่เข้าใจง่าย เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้ ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกที่เป็นชาวบ้านแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาษาพูดเป็นภาษาพื้นเมือง คือภาษาอีสาน เช่น คำว่า หมายถึง การแสดงต่อโรค เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการจัดบันทึกจากการสัมภาษณ์อย่างคร่าวๆ และนำมาสอบถามผู้รู้ที่เป็นชาวบ้าน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในดูแลผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งปากมดลูก ซึ่งเป็นคนพื้นเมืองที่ใช้ภาษาอีสานในการสนทนา ในเขตพื้นที่ในการทำวิจัย ในจังหวัดสกลนคร และผู้วิจัยต้องปรับคำถามโดยไม่เรียงลำดับในการพูดคุยเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น

ผู้ศึกษาได้พยายามใช้เทคนิคการเป็นผู้ฟังที่ดี มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ให้ข้อมูล ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้สึก และพยายามพูดสะท้อนกลับเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่จำเป็นต้องถามทุกคำถามเหมือนๆ กันทุกคน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอารายละเอียดตัวอย่างคำถามที่ใช้ในการถามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดลงในส่วนของภาคผนวกท้ายเล่ม โดยในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้มีการจัดกลุ่มคำถามตามคำถามหลักของการวิจัยแบบคร่าวๆ ออกเป็น 2 กลุ่มตามประเด็นคำถามในการวิจัย เพื่อจะช่วยให้มองเห็นการนำข้อมูลไปวิเคราะห์ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ได้แก่

กลุ่มที่ 1 หลังจากถามประวัติส่วนตัวทั่วๆ ไปพร้อมทั้งการสร้างสัมพันธภาพระหว่างการพูดคุยแล้วก็เริ่มโยนเข้าสู่การพูดคุยประเด็นการเลือกวิธีรักษาดูแลสุขภาพตนเอง (Self Healing) ทั้งการให้ความหมายและ บทบาทการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย กับโรคมะเร็งปากมดลูกของผู้ให้ข้อมูล ถามถึงความรู้สึกและถามถึงเหตุผลของผู้ให้ข้อมูลว่าผู้ให้ข้อมูลได้เลือกวิธีการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) โดยเป็นการพูดคุยเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าประสบการณ์ของการเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งปากมดลูก ว่าทำไมถึงเป็น เป็นระยะที่เท่าใด เคยไปรักษาที่ใดบ้าง มีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดไหม และถามถึงภาวะการยอมรับการรู้ว่าเป็น 3 ระยะ เพื่อวิเคราะห์ว่าระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อรู้ว่าเป็นโรคมะเร็งปากมดลูก ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลมีการยอมรับกับสภาพที่ป่วยเป็นมะเร็ง มีการปฏิบัติตนอย่างไรว่าจะยอมรับสภาพการเป็นโรคมะเร็งปากมดลูก และมีพฤติกรรมในการแสวงหาทางเลือกอย่างไรในการรักษาตนเอง โดยมีการแสวงหาทางเลือกในการรักษาโรคมะเร็งปากมดลูกมาแล้ววิธี ระยะที่ 3 ระยะการปรับตัวให้เข้ากับโรค ว่าผู้หญิงให้ความหมาย ของขบวนการเตรียมตัวตายเกี่ยวกับบทบาทการรักษาด้วยแพทย์แผนไทยแนวพุทธ(สมาธิบำบัด)

กลุ่มที่ 2 ถามถึงเหตุผลการนำเอาวิธีการรักษาแบบการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ในเรื่องของกรฝึกสติสมาธิ ถามถึงการดำเนินชีวิตและผลที่ผู้หญิงได้วิเคราะห์ตนเองว่ามีความเข้าใจในการฝึกสติ สมาธิ มากน้อยเท่าใด เพื่อที่จะต่อสู้กับมะเร็งปากมดลูกที่ผู้หญิงกำลังเผชิญอยู่ ว่าความเข้าใจของผู้หญิงก่อนและหลังการใช้วิธีการฝึกสติ สมาธิ เป็นอย่างไร

คำถามสุดท้ายเป็นคำถามเปิดกว้าง โดยผู้ให้ข้อมูลอยากเพิ่มเติมอะไรที่ผู้สัมภาษณ์ยังไม่ได้ถามแต่ผู้ให้ข้อมูลอยากพูดคุยแลกเปลี่ยน แนะนำ และเพิ่มเติม เพื่อจะได้นำไปใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้

จากนั้นกล่าวคำขอบคุณผู้ให้ข้อมูลและแจ้งให้ทราบว่าอาจต้องสัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกในกรณีที่ยังได้ข้อมูลไม่เพียงพอ โดยการบันทึกหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้สะดวกของผู้ให้

สัมภาษณ์ไว้ เนื่องจาก พื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นพื้นที่อยู่ห่างไกล และการคมนาคมไม่สะดวกในการเดินทาง ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคในการสำรวจภาคสนามในงานศึกษาของผู้วิจัยเป็นอย่างมาก โดยรวมระยะเวลาในการเดินทางจากสถานที่พักของผู้วิจัยถึงพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยใช้เวลาเดินทางไปวัดคำประมงโดยเฉลี่ย ประมาณ 8-9 ชั่วโมง และระยะทางประมาณ 600-700 กิโลเมตรจากกรุงเทพมหานครถึง วัดคำประมง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เดินทางไป อโรคยศาล วัดคำประมง อีกถึง 2 ครั้ง หลังจากการไปครั้งแรกในช่วงระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนสิงหาคม 2550

เมื่อได้รวมเวลาไปสัมภาษณ์ทั้งหมด 3 ครั้ง ครั้งละประมาณ 3 วัน เฉลี่ยแล้วใช้เวลาในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคนละประมาณ 30-60 นาที รวมทั้งสิ้น 8 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวผู้วิจัย

เริ่มตั้งแต่ขั้นตอน โดยการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสำรวจตามประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยเป็นคนใน เคยป่วยมะเร็งต่อมทอนซิลระยะที่ 1 ผู้วิจัยจึงเข้าไปศึกษาอย่างมีส่วนร่วม โดยเข้าไปลงทะเบียนเป็นผู้ป่วย ณ อโรคยศาล วัดคำประมง เพื่อจะเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างและสังเกตการณ์และทำการจดบันทึก ในการฝึกสติ สมาริร่วมกับผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก ได้เห็นบรรยากาศต่างๆ ของการฝึกสติ สมาริ ของกลุ่มตัวอย่างอย่างใกล้ชิด แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเป็นคนนอก เป็นนักศึกษา เป็นคนเมือง และอาจมีความแตกต่างกับผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นชาวบ้าน เช่น ภาษาที่ใช้พูด วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และมีแนวคิดที่อาจแตกต่างกับผู้วิจัย จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง อาจปกปิดข้อมูลที่เป็นความจริง ผู้วิจัยต้องทำให้กลุ่มตัวอย่างเชื่อถือ ไว้วางใจ และปกปิดข้อมูลไว้เป็นความลับโดยไม่เปิดเผยชื่อโดยใช้ “ชื่อสมมติ” และสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการแนะนำตัวผู้วิจัย ก่อนการสัมภาษณ์ และคำนึงถึงคุณธรรมในการวิจัย อย่างระมัดระวัง

ด้วยเหตุผลที่ว่าการเลือกกลุ่มตัวอย่างคัดมาจากสถานอภิบาลผู้ป่วยมะเร็งระยะพักฟื้น ณ อโรคยศาล วัดคำประมง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร การสัมภาษณ์บางครั้งจึงทำหลังจากการสวดมนต์ และนั่งสมาธิเสร็จแล้ว ผู้วิจัยต้องระมัดระวังในการใช้เสียงเพื่อที่จะไม่ได้รับกวนผู้ป่วยรายอื่นๆ ที่อยู่ในวัดแห่งนี้ หรือบางครั้งก็ใช้วิธีนัดไปสนทนากับผู้ให้ข้อมูลที่บ้านของ

เขา เช่น ในรายของยายบุญปัน ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ที่บ้านพัก ระยะทางที่ไกลสลับซับซ้อน และทุรกันดานมาก ถนนดินลูกรัง การคมนาคมไม่สะดวก และยังเป็นบริเวณที่ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์เพื่อติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลได้สะดวก ก็มีสามีของผู้ให้ข้อมูลขับรถยนต์กระบะมานำทางเพื่อจะไปพบผู้ให้ข้อมูลที่บ้าน เพราะระยะทางไกลและทุรกันดาน ที่ผ่านมามีพบว่าการพูดคุยแต่ละที่มีข้อดีข้อเสียมากพอๆกัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของการสัมภาษณ์แต่ละคนมากกว่า บรรยากาศในการพูดคุยก็แตกต่างกัน บางคนก็รีบไปทำธุระต่อ บางคนก็คุยกันแบบสบายๆ บางคนก็คุยไปเศร้าไป เช่น ในรายของป้าฉันทะในวันสัมภาษณ์เธอมาดมียากับลูกชายที่วัดคำประมง และรีบร้อนที่จะกลับบ้านเพราะนั่งนานไม่ได้เนื่องจากมะเร็งลามไปที่กระดูก เวลาสัมภาษณ์ไปก็ร้องไห้ไป ทำให้การสัมภาษณ์ต้องหยุดชะงักลงชั่วคราวเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้กลับมาให้ข้อมูลอีกครั้ง เพราะผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายมีอาการอ่อนไหวต่อคำถามบางคำถามอาจไวต่อความรู้สึกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก คำถามที่ใช้จึงเป็นคำถามที่เป็นภาษาอีสาน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจได้ง่าย ส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยดีมากบางรายฟังผู้สัมภาษณ์ไม่ค่อยได้ยิน เพราะหูก็พยายามจะตอบคำถามคืออยากให้ประสบการณ์ชีวิตของเธอได้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นที่ยังไม่ได้เป็นโรคมะเร็งให้ได้มีข้อมูลไว้เพื่อป้องกันตัวเองต่อไป เป็นต้น

2 .การตั้งคำถามกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

แม้ว่าการสัมภาษณ์เชิงลึกจะสามารถมีความยืดหยุ่น แต่การสัมภาษณ์ต้องสามารถตั้งคำถามอย่างตรงประเด็น และได้ข้อมูลให้สมบูรณ์ที่สุด

3. มีการใช้เทปบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเก็บข้อมูลและมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้สัมภาษณ์

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์กับผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก ณ อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร และที่อื่นๆ อาทิเช่น ผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก ผู้ฝึกสอนสมาธิบำบัด ผู้ใกล้ชิด

ผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูก เพื่อเป็นคำตอบที่มีความแม่นยำและถูกต้องดีที่สุด และใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมอีกด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำในแบบของการศึกษาในเชิงคุณภาพในการวิจัยเชิงลึก ในกรอบแนวคิดและทฤษฎี มาอธิบายแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมว่าด้วยร่างกายและความเจ็บป่วยของผู้หญิง ในการต่อรองการทำงานของอำนาจร่างกายภายใต้การบงการ ของแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิพากษ์กระบวนการพัฒนาที่มาจากมุมมองสตรีนิยมของการวิเคราะห์ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมของผู้หญิงที่เป็นมะเร็งปากมดลูก ผ่านวาทกรรมหลักทางการแพทย์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาวิธีการรักษาแบบการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ในเรื่องการฝึกสติ และสมาธิ มีผลต่อผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูก โดยเผยให้เห็นถึงผลที่ผู้หญิงได้ทำวิเคราะห์ตนเอง ผู้หญิงวิเคราะห์อย่างไร ผู้หญิงวิเคราะห์อย่างไรในงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง ผู้หญิงเผยให้เห็นอุดมการณ์ที่ซ่อนอยู่ในตัววาทกรรม ขององค์ความรู้เกี่ยวกับการฝึกสติ สมาธิ ว่ามีความเข้าใจในการฝึกสติ กรรณฐานสมาธิเพื่อที่จะต่อสู้กับมะเร็งปากมดลูกที่ผู้หญิงกำลังเป็นเผชิญอยู่

ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้วิจัยเองเป็นผู้หญิงที่ใช้การแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ในการดูแลสุขภาพตนเอง ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการศึกษาแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้วิจัยลงทะเบียนเป็นผู้ป่วยของวัดคำประมง โดยมีการแทรกตัวเข้าไปงานวิจัยด้วย (คนใน) โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมฝึกสติ สมาธิ ซึ่งจะเป็นการนำเอาข้อมูลของผู้วิจัยเองมาอธิบายและทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมด้วย จะทำให้เห็นถึงกระบวนการต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยได้รับผลการศึกษาที่มีคำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

หลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว จะทำการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และทฤษฎีที่ได้นำมาใช้อ้างอิง โดยทำการวิเคราะห์ตามบทบาทที่เป็นจริงของผู้หญิงที่ให้ข้อมูล

จากนั้นจะเป็นการนำเสนอข้อมูลโดยการแบ่งการนำเสนอ เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การนำเสนอข้อมูลวิเคราะห์การให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ของผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ตนเองของผู้หญิง ภายหลังจากการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) มีผลต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งปากมดลูกอย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการสรุปและสังเคราะห์องค์ความรู้แบบสตรีนิยมที่ได้จากการศึกษา การเลือกวิธีการรักษาของผู้หญิงด้วยการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ (สมาธิบำบัด) ของผู้ป่วยหญิง มะเร็งปากมดลูก

การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งรายละเอียดเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลภาคสนาม

เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัย ได้คัดเลือกมา ซึ่งอธิบายโดยใช้กรอบแนวความคิดและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในการศึกษาครั้งนี้

2. การเชื่อมโยงและวิเคราะห์ระหว่างข้อมูล

ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลด้วยการทบทวนวรรณกรรมจากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยแนวพุทธ(สมาธิบำบัด) และมีการศึกษากรณีศึกษาภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกจำนวน 8 ราย ผู้ฝึกสมาธิให้กับผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก จำนวน 2 ราย และผู้ใกล้ชิดผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูก 2 รวมทั้งสิ้น 12 ราย การวิเคราะห์เนื้อหาและวาทกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกสติ สมาธิ เช่น ชุดความรู้ที่ใช้ธรรมาปฏิบัติ โดยผู้ป่วยหญิงมะเร็งปากมดลูกสามารถนำมาวิเคราะห์ตนเองภายหลังจากการนั่งสมาธิมีผลต่อการปรับตัวต่อโรคที่เป็นอยู่ได้หรือไม่ โดยการสังเกตผู้ป่วย และผู้วิจัยมีส่วนร่วมนั่งสมาธิกับผู้ป่วย ซึ่งผู้วิจัยทำการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ป่วยของวัดคำประมง รวมทั้งมีการสัมภาษณ์ รวบรวมเรื่องเล่า ซึ่งจะเป็นการเปิดพื้นที่ส่วนตัว เพื่อหาสาระสำคัญของประสบการณ์ชีวิตผู้หญิง ทั้งในแง่ของผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจ การต่อรองกับอัตลักษณ์กระแสหลัก ต่อการสร้างความรู้ของผู้หญิงที่เปลี่ยนสถานะจากการเป็น “ผู้ถูกกระทำ” มาสู่การเป็น “ผู้กระทำ” หรือ “องค์ประธาน” ของความรู้ ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนอันสำคัญภายในแนวคิดทฤษฎี และวิธีวิทยาในแนวสตรีนิยม

